

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

2026/2

+998335668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

2026

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

3-JILD 2-SON

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

3 - JILD, 2 - SON
2026

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

Klarnet ijrochiligi san'ati: Talaba va o'quvchilar uchun metodik tavsiyalar.

Anvarjonova Sarvinozxon Topiljon qizi

Qo'qon davlat universiteti "Musiq ta'lim" yo'nalishi talabasi

Nosirov Dilmurodjon Tursunovich

"Musiq nazariyasi" kafedrasida dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada klarnet ijrochiligi san'atining nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Unda klarnet cholg'usini to'g'ri tanlash, embouchure va nafas olish texnikasini shakllantirish, mashg'ulotlarni samarali tashkil etish hamda repertuar bilan ishlash masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalarning klarnet ijrochiligini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati ko'rsatib berilgan. Maqola musiq ta'limi yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar va klarnet chalishni o'rganayotgan o'quvchilar uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: klarnet, klarnet ijrochiligi, musiq ta'limi, embouchure, nafas texnikasi, tovush chiqarish, mashg'ulot metodikasi, repertuar, raqamli texnologiyalar, ijrochilik mahorati.

Аннотация. В данной статье освещаются теоретические и практические основы исполнительского искусства на кларнете. Рассматриваются вопросы правильного выбора инструмента, формирования амбушюра и дыхательной техники, организации учебных занятий и работы над репертуаром. Также раскрывается значение современных цифровых технологий в развитии исполнительского мастерства на кларнете. Статья предназначена для студентов музыкальных направлений и учащихся, обучающихся игре на кларнете.

Ключевые слова: кларнет, исполнительство на кларнете, музыкальное образование, амбушюр, дыхательная техника, звукоизвлечение, методика обучения, репертуар, цифровые технологии, исполнительское мастерство.

Abstract. This article presents the theoretical and practical foundations of clarinet performance art. It examines issues related to the proper selection of the instrument, the formation of embouchure and breathing techniques, the effective organization of practice sessions, and work on repertoire. In addition, the role and significance of modern digital technologies in the development of clarinet performance skills are highlighted. The article is intended for students of music education programs and learners studying clarinet performance.

Keywords: clarinet, clarinet performance, music education, embouchure, breathing technique, sound production, practice methodology, repertoire, digital technologies, performance skills.

Kirish. Musiq insoniyat sivilizatsiyasining eng qadimiy va ta'sirchan san'at turlaridan biri bo'lib, u insonning ruhiy olamini boyitishda, estetik didini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Inson hayotining ajralmas qismiga aylangan bu san'at turi nafaqat his-tuyg'ularni ifodalash vositasi, balki shaxs kamolotini ta'minlovchi ruhiy ozuqa hamdir. Har bir xalqning musiqiy merosi uning madaniy o'zligini, tarixiy taraqqiyotini va milliy xarakterini aks ettiradi.

Puflama cholg'ular oilasiga mansub bo'lgan klarnet, o'zining keng diapazoni, boy tembr imkoniyatlari va texnik harakatchanligi bilan jahon musiqasida alohida o'rin tutadi. O'zbekistonda professional kompozitorlik maktabining shakllanishi va orkestr ijrochiligining rivojlanishi natijasida klarnet o'zbek milliy musiqa san'atiga ham muvaffaqiyatli integratsiya qilindi.

O'zbek musiqasida klarnetning o'rni va vazifalari bir necha muhim jihatlar bilan belgilanadi. Avvalo, klarnet bugungi kunda o'zbek xalq cholg'ulari orkestrlari va turli damli asboblarning jamoalarining yetakchi asboblaridan biri hisoblanadi. O'zining mayin va shirali ovozi tufayli u milliy kuylarning lirik va dramatik xususiyatlarini yetkazib berishda asosiy melodik vazifani bajaradi. Shuningdek, klarnet ham mumtoz maqom yo'llarini, ham zamonaviy estrada va simfonik asarlarni ijro etishda o'ziga xos universallik namoyon etib, janrlararo ko'prik vazifasini o'taydi.

Klarnet — o'zining keng diapazoni, inson ovozigacha yaqin tembr va boy ifodali imkoniyatlari bilan musiqa olamida alohida o'rin tutadi. Bugungi kunda klarnet nafaqat klassik simfonik orkestrning asosi, balki jazz va zamonaviy musiqaning ham ajralmas qismidir. Ushbu yilga kelib, musiqiy ta'limda an'anaviy maktablar va raqamli texnologiyalar uyg'unlashuvi yangi bosqichga chiqdi. Ushbu maqolada yosh ijrochilar uchun mahorat sirlari va zamonaviy yondashuvlar haqida so'z yuritimiz.

Asbob Tanlash va Texnik Poydevor

Ijro mahorati to'g'ri tanlangan asbob va fundamenddan boshlanadi.

Tanlov: Boshlang'ich o'quvchilar uchun ebonit klarnetlar (masalan, Yamaha YCL-255) qulay, professional talabalar esa Afrika qora yog'ochidan (Grenadilla) tayyorlangan asboblarni tanlashlari lozim.

Embouchure (Lab holati): Toza tovush poydevori — bu lab va og'iz mushaklarining to'g'ri holatidir. Pastki lab tishlar ustiga qo'yiladi, iyak mushaklari esa tekis va tarang tutiladi. Tilning uchi kamishning (trost) uchiga yengil tegishi ("tip-to-tip") artikulyatsiyaning aniqligini ta'minlaydi.

Nafas Olish – Ijroning "Dvigateli"

Klarnetda chiroyli va barqaror tovush hosil qilishning 80% muvaffaqiyati to'g'ri nafas olishga bog'liq.

Diafragma bilan ishlash: Klarnet ijrochisi "qorin bilan" nafas olishi shart. Havo o'pkaning pastki qismiga to'lganda, diafragma pastga tushadi va havo oqimini kuchli bosim bilan nazorat qilish imkonini beradi.

"Havo ustuni" (Air Column): Ijrochi havoni og'izdan emas, balki qorinning pastki qismidan boshlanib, asbobning oxirigacha boradigan bir butun "ustun" shaklida tasavvur qilishi kerak. Bu ustun barqaror bo'lsagina, tovushda titrash kuzatilmaydi.

Mashg'ulot Strategiyasi va Repertuar

Kundalik mashqlar: Har bir mashg'ulotni 5-10 daqiqa "uzoq tonlar" (long tones) va gamalar bilan boshlash kerak. Bu musiqiy xotira va barmoqlar chaqqonligini oshiradi.

Repertuar: Talabalar o'z mahoratini V.A. Mozartning "Klarnet uchun konserti" (K. 622) hamda Klose va Baermann etyudlari asosida shakllantirishlari lozim

Ushbu yillarda Klarnet va Raqamli Texnologiyalar

Zamonaviy klarnetchi texnologik imkoniyatlardan samarali foydalanishi shart:

Raqamli tahlil: TonalEnergy Tuner kabi ilovalar yordamida tovushning tembr boyligini vizual tahlil qilish mumkin.

Video-tahlil: Haftada kamida ikki marta o'z ijrosini videoga olib, tashqaridan eshitish va barmoqlarning ortiqcha harakatlarini tahlil qilish lozim.

Virtual hamrohlik: Tomplay yoki SmartMusic kabi ilovalar yordamida virtual orkestr jo'rligida ijro etish talabaning ansambl tuyg'usini rivojlantiradi.

Xulosa. Klarnet ijrochiligi — bu nafaqat texnik mahorat, balki intizom va hissiyotlar uyg'unligidir. To'g'ri nafas olishni o'rgangan va zamonaviy texnologiyalardan unumli foydalangan talaba, shubhasiz, professional cho'qqilarga erishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Azimov, A. Puflama cholg'ularda ijrochilik san'ati. Toshkent, 2010.
2. International Clarinet Association (ICA). Clarinet Journal (2020-2026-yillar sonlari).
3. Westphal, F. W. Guide to Teaching Woodwinds. McGraw-Hill Education
4. Klosé, H. Celebrated Method for the Clarinet. (Asosiy metodik darslik).
5. Baermann, C. Complete Method for Clarinet, Op. 63. (Texnik mahorat darsligi).
6. Stein, K. The Art of Clarinet Playing. Princeton, NJ: Summy-Birchard, 1958.
7. Brymer, J. Clarinet (Yehudi Menuhin Music Guides). London: Macdonald and Jane's, 1976.
8. Rymon, J. Clarinet Secrets: 52 Performance Strategies for the Advanced Clarinetist. Scarecrow Press, 2004.